

HARP
SANAT

Denizde Türkler: Osmanlı Öncesi

Ali Haydar Emir (Alpagut)

Harp Sanat©

www.harpsanat.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Murat Şerefoglu

Editör: Caner Aydın

Son Okuma: Korhan Altunyay

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Efe Bozkurt

Kapak Görseli: Çaka Bey'in İstanbul

Deniz Müzesindeki büstü

1. Basım, İstanbul, Haziran 2025

ISBN: 978-625-9708-40-9

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir.

DENİZDE TÜRKLER: OSMANLI ÖNCESİ

Hazırlayan
Caner AYDIN

Ali Haydar Emir (Alpagut)

İÇİNDEKİLER

Harp Sanat Yayınevinin Yayın Esasları.....	9
YAYIMA HAZIRLAYANIN NOTU.....	13
ATATÜRK VE TÜRK DENİZ ORDUSU	17
DENİZDE TÜRKİYE.....	21
1. DEVLETİN KURULMASI	
TARİHTE MÜŞAHEDE.....	21
KAVİMLER MUHACERETİ [GÖÇÜ].....	22
HADİSE TEKERRÜR [TEKRAR] EDİYOR.....	26
DEVLET NASIL KURULDU?.....	31
İLK ÜLKENİN COĞRAFİ VAZİYETİ	34
İLK ÜLKENİN SİYASİ VAZİYETİ.....	38
İLK ÜLKENİN ZAPTI.....	43
2. KÜÇÜK ASYA'NIN TEKRAR TÜRKLEŞMESİ	47
BİZANS İLE HARP	47
KÜÇÜK ASYA ŞARKININ ZAPTI.....	52
KÜÇÜK ASYA GARBİNİN ZAPTI	55
YALI BOYLARI NASIL TUTULDU?	58
KIRKGEÇİT SUYU MUAHEDESİ.....	62
İZNIK BEYLİĞİ'NDE DEĞİŞİM.....	63
İZNIK BEYLİĞİ İLE BİZANS ARASINDA HARP	64
İSTANBUL VE SUDAK MUAHEDELERİ	69
İZMİR BEYİ HARBE DEVAM EDİYOR	71
İSFAHAN VE İZNIK HÜKÜMETLERİNDE TEBEDDÜL [DEĞİŞİM].....	78
İZNIK İLE BİZANS ARASINDA YENİ HARP.....	80
3. BÜTÜN AVRUPA'YA KARŞI.....	91
KILIÇARSLAN NİÇİN YALNIZ KALDI?.....	91
ÖNCÜ ORDUNUN MAHVI	95

ANA ORDU GELİRKEN	97
İZNİK MÜDAFAASI	101
ANA ORDU NASIL İLERLEDİ?	105
ANTAKYA MÜDAFAASI	107
TÜRKİYE DENİZ KIYILARINI KAYBEDİYOR.....	114
HAÇLI ORDUSUNUN İLERİ YÜRÜYÜŞÜNDE İTALYANLAR.....	116
VASALLIKTAN KRALLIĞA	121

4. BÜYÜK DEĞİŞİMLER TÜRKİYE VE BİZANS	124
TÜRKİYE SULARINDA VENEDİKLİLER.....	126
DANIŞMENTLİ VE BİZANS HÜKÜMETLERİYLE MÜNASEBETİ .	129
İKİNCİ HAÇLILAR SEFERİ	130
TÜRKİYE, BİZANS VE VENEDİK	132
MISIR'DA YENİ BİR TÜRK HÜKÜMETİ	138
ÜÇÜNCÜ HAÇLILAR SEFERİ	142
DÖRDÜNCÜ HAÇLILAR SEFERİ.....	152
HEDEF DEĞİŞİYOR.....	162
UMUMİ NETİCE [GENEL SONUÇ].....	171

5. ON ÜÇÜNCÜ ASIRDA YAKIN ŞARK	174
TÜRK DÜNYASI.....	174
İMPARATORLUK NASIL PARÇALANDI?	176
BİRİNCİ KEYHÜSREV ZAMANI	184
BİRİNCİ KEYKAVUS ZAMANI.....	188
BİRİNCİ KEYKUBAD ZAMANI	192
BİZANS DİRİLİYOR.....	201
KONYA SELÇUK AİLESİNİN SONU	211

6. FEODALİZM DEVRİ	226
ON DÖRDÜNCÜ ASRIN BAŞINDA TÜRKİYE VE BİZANS	226
MÜŞTEREK [ORTAK] YUNAN VE KATALAN MÜDAFAASI [SAVUNMASI]	233
SEN JAN HÜKÜMETİ NASIL KURULDU?.....	237
BALKAN ZAPTINA İLK BAŞLANIŞ.....	243
FEODAL HÜKÜMETLERİN DENİZCİLİKLERİ	253
TÜRK DENİZ HÂKİMİYETİNİN KATİLEŞMESİ	262

7. AYDIN HEGEMONYASI	268
A. UMUR'UN PRENSLİĞİ	268
UMUR VE AYDIN DENİZCİLİĞİ.....	268
AYDIN VE BİZANS SAVAŞI.....	272
GAZİ KADIRGASI VE BOZCAADA SEFERİ	273
SAKIZ SEFERİ	275
HEGEMONYA NASIL KURULDU?.....	279
TRAKYA SEFERİ VE SAVAŞIN BİTMESİ	280
AYDIN VE AKAELİ SAVAŞI.....	283
AKAELİ'NE İKİNCİ SEFER.....	288
8. AYDIN HEGEMONYASI	290
B. UMUR'UN KRALLIĞI.....	290
UMUR'UN AYDIN KRALI OLMASI	290
UMUMİ VAZİYET	290
HAÇLILAR DONANMASININ İZMİR BOZGUNLUĞU	291
ÜÇÜNCÜ AKAELİ SEFERİ VE SAVAŞIN SONU	293
AYDIN VE BİZANS BİRLİĞİ.....	294
BİZANS TAÇ KAVGASINDA AYDIN HÜKÜMETİ.....	304
İZMİR MUHAREBELERİ	313
KRAL UMUR'UN ÖLÜMÜ.....	325
DİZİN	333

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askeri tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bilimin ışığını rehber edinen yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, bağımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askeri tarih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirilmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönlerinin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Birinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Zamanla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da 21. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe literatürde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boşluğun

akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarda kitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlanmış sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşüncesi ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

YAYIMA HAZIRLAYANIN NOTU

Ali Haydar Emir, 1886 senesinde Gelibolu'da doğmuştur. 1907 senesinde teğmen rütbesiyle göreve başlayan Ali Haydar Emir, çeşitli görevlerde bulunduktan sonra, 1916 senesinde gözlerindeki rahatsızlıktan dolayı emekliye ayrılmıştır. Emekliye ayrıldıktan sonra, sivil olarak Bahriye Nezareti emrinde çeşitli görevlerde bulunmuş, vefat edene kadar aynı kurumda harp tarihi öğretmenliği yapmıştır. Soyadı Kanunu'yla birlikte Alpagut soyadını almıştır. Ali Haydar Emir Alpagut, Heybeliada'daki evinde 1937 senesinde vefat etmiştir.

Haydar Alpagut'un deniz harp tarihiyle alakalı çok fazla eser yazdığı bilinmektedir. Biz de bu çalışmamızda, *Denizde Türkiye Cilt 1* adlı eserini ele alacağız. Eser, toplamda 628 sayfadan oluşmaktadır. Osmanlı Devleti'nin yükseliş dönemine kadarki sürecini anlatan eserin devamı yazarın vefatından dolayı yazılamamıştır. Hacimli bir çalışma olduğundan, eseri *Denizde Türkler: Osmanlı Öncesi*, *Denizde Türkler: Osmanlı Kuruluş* ve *Denizde Türkler: Denizlerin Hâkimi Osmanlılar* olarak üç kitap hâlinde okuyucunun istifadesine sunacağız.

Yazar, Mustafa Kemal Atatürk'ün "Hudutlarının mühim ve büyük aksamı deniz olan Türk devletinin donanması da mühim ve büyük olmak gerektir. O zaman Türk Cumhuriyeti daha müsterih ve emin olacaktır. Mükemmel ve kadir bir Türk donanmasına ma-

lik olmak gayedir.” sözleriyle Cumhuriyet donanmasının tarihinin başladığını ifade etmiştir.

Denizde Türkler: Osmanlı Öncesi adlı eserde yazar, Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna kadarki süreci, genel olarak Türklerin Orta Asya'dan sırasıyla Ön Asya, Anadolu ve Avrupa'ya doğru ilerleyiş sürecini ve bu süreçte Türklerin denizlerde üstünlük sağlamak için aktörü olduğu siyasi ve askerî olayları ele almaktadır. *Denizde Türkler: Osmanlı Öncesi* adlı eserde, karalardaki olaylara çok fazla değinilmemiştir. Türklerin İslamlaşmasıyla beraber Batı'ya, denizlere doğru önleri açılmıştır. İslam anlayışına göre ademimerkeziyetçilik ile güç sahibi olan Türk komutanlar, Bizans İmparatorluğu'nun güç kaybetmesiyle beraber Bizans bölgelerinde etkili olmaya başlamıştır.

Selçuklularla başlayan Anadolu'ya yurt edinme süreci ve bu süreçte Türklerin İslam halifeleriyle olan siyasi ilişkilerine, Bizans İmparatorluğu'nun güç kaybetmesiyle birlikte Türklerin denizlerdeki siyasi ve askerî mücadelelerine, Anadolu Selçuklularından sonrası Anadolu beyliklerinin özellikle de Umur Bey'in denizlerde hâkimiyet kurmasını sağlayan siyasi olaylara ayrıntılı şekilde yer verilmiştir.

İlk olarak 1937'de basılan *Deniz'de Türkler* adlı eseri yayına hazırlarken şu hususlara dikkat ettik: Metnin orijinaline sadık kalmaya çalışmakla birlikte metindeki anlatım bozukluklarına müdahale ettik. Günümüz okuru için anlaşılması güç olan kelimelerin anlamlarını köşeli parantez ([]), yazar tarafından verilen açıklamaları ise parantez () içerisinde gösterdik. Yazarın eserde kullandığı dipnotları, Müellif Dipnotu (M.D.) şeklinde dipnotta gösterdik. Kelimelerin günümüzdeki anlamları için Türk Dil Kurumunun dijital sözlüğü (sozluk.gov.tr) ana başvuru kaynağımız oldu. Burada yer

almayan kelimeler için de Ferit Develiođlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*'inden yararlandık. Eserde yer verdiğimiz açıklamaları dipnotta belirttik. Mevcut yazım hatalarını Türk Dil Kurumunun güncel *Yazım Kılavuzu*'nu esas alarak düzelttik.

Eserin basımını gerçekleştiren Harp Sanat Yayınevinin yöneticilerine ve çalışanlarına teşekkür ederim.

Caner AYDIN
Sinop, 09.02.2025

